

Received: 04.10.2022
Acceptance: 30.11.2022
Published: 16.12.2022
JEL codes: O13, Q59

Annals PAAAE • 2022 • Vol. XXIV • No. (4)
License: Creative Commons Attribution 3.0 Unported (CC BY 3.0)
DOI: 10.5604/01.3001.0016.1209

AGNIESZKA SIEDLECKA¹, KAROLINA ZIELNIK

Akademia Bialska Nauk Stosowanych im. Jana Pawła II, Polska

CZYNNIKI ROZWOJU AGROTURYSTYKI W OPINII TURYSTÓW NA PRZYKŁADZIE WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO

Słowa kluczowe: turysta, agroturystyka, turystyka wiejska, obszary wiejskie, walory środowiskowe, województwo lubelskie

ABSTRAKT. Celem artykułu jest określenie czynników, które wpływają na wybór agroturystyki jako formy wypoczynku. Jednym z tych czynników może być środowisko przyrodnicze i jego otoczenie, które stanowią ważny element rozwoju poszczególnych obszarów terytorialnych. Stwarzają one także możliwości rozwoju poszczególnych form działalności rolniczej i pozarolniczej na terenie poszczególnych regionów. Województwo lubelskie jest szczególnie ciekawym obszarem do realizacji badań związanych z rozwojem agroturystyki i prowadzenia analiz związanych z tym zagadnieniem, zarówno ze względu na jego położenie terytorialne, jak i walory związane z poszczególnymi jego obszarami, wynikające ze znacznie mniejszego uprzemysłowienia, a także znaczących terenów rolniczych. Do realizacji postawionego celu zastosowano badania ankietowe z wykorzystaniem autorskiego kwestionariusza ankiety. Próbę badawczą stanowili mieszkańcy województwa lubelskiego, którzy w ostatnich pięciu latach korzystali z usług agroturystycznych na terenie województwa. Badania zrealizowano od marca do maja 2022 roku, z wykorzystaniem metody CAWI. Uzyskany materiał empiryczny opracowano metodami statystycznymi i zastosowano do tego celu pakiet STATISTICA. Z badań wynika, że jednym z czynników wpływających na decyzje związane z formą aktywności są walory środowiskowe. Wśród innych istotnych uwarunkowań należy wskazać warunki sanitarne i infrastrukturę wspomagającą wypoczynek (np. dostęp do grilla, sprzętu sportowego). Analiza wyników wskazuje, że gospodarstwa agroturystyczne nie w pełni korzystają z możliwości stworzonych przez ich otoczenie środowiskowe oraz posiadane zasoby.

¹ Corresponding author: a.siedlecka@dyd.akademiabialska.pl

WSTĘP

W okresie trwania pandemii COVID-19, podczas zaostrzonych warunków sanitarno-epidemiologicznych, zmianie uległy zachowania turystów związane z wyborem form wypoczynku [Uglis i in. 2022]. Niezaprzeczalnie, obszary wiejskie są miejscem, w którym warunki zachowania bezpieczeństwa sanitarnego są większe. Turystyka wiejska ma więc możliwość dalszego rozwoju w wyniku zachodzących procesów.

Pojęcie turystyki wiejskiej oznacza wypoczynek na obszarach wiejskich, w których występuje dużo przestrzeni zielonej, jest mała gęstość zaludnienia i niewiele budynków, a także duży udział leśnictwa i rolnictwa, a w miejscowościach mieszka poniżej dziesięciu tysięcy mieszkańców. Turystyka wiejska jest tą formą turystyki, która stwarza niepowtarzalne warunki bezpośredniego kontaktu ze środowiskiem przyrodniczym. Zarówno otaczające środowisko przyrodnicze, jak i specyfika obszarów wiejskich stwarzają szansę na realizowanie różnorodnych form i rodzajów wypoczynku. W zależności od wiejskiego charakteru otoczenia i powiązania z działalnością rolniczą, oferowane są bardzo zróżnicowane produkty turystyczne [Kosmaczewska 2013]. Agroturystyka jest jedną z form turystyki realizowanej na obszarach wiejskich. Umożliwia jednocześnie ochronę dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, wymusza poprawę i rozwój infrastruktury, a także poprawia szansę rozwoju regionu w przyszłości [Uglis, Jęczmyk 2015]. Wyróżnia się trzy podstawowe rodzaje agroturystyki [Mitura, Buczek-Kowalik 2016]:

- 1) turystyka na terenach wiejskich, rozumiana jako wszelkie formy rekreacji w terenie niezurbanizowanym,
- 2) turystyka związana z rolnictwem, w której oferuje się możliwość poznawania pracy w gospodarstwie rolnym,
- 3) turystyka wiejska uwzględniająca elementy kultury lokalnej i formy integracji ze społecznością wiejską.

Rozwój agroturystyki zależy głównie od warunków lokalnych, takich jak: położenie gminy, aktywność władz samorządowych, rozwój infrastruktury technicznej i społecznej. Jednak do czynników mających zasadniczy wpływ na ocenę wartości przestrzeni agroturystycznej, należy zaliczyć:

- występowanie terenów dzikiej natury;
- kulturowe dziedzictwo materialne (budynki, wsie, miasteczka), a także dziedzictwo etniczne;
- piękno krajobrazu (jeziora, wybrzeża morskie, góry, malownicze doliny rzeczne oraz tereny o specyficznych walorach, do których można zaliczyć bagna, lasy, torfowiska);
- dobra dostępne dla szerokiego rynku konsumentów; korzystne warunki m.in. dla łowiectwa, wędkarstwa i wędrowek;
- działalność promocyjną i właściwe zarządzanie [Niewiadomski 2010].

Niezaprzeczalnie walorem pozwalającym na kreowanie nowych produktów turystycznych, jakimi są gospodarstwa agroturystyczne, jest środowisko przyrodnicze stanowiące jego otoczenie. Walory środowiska przyrodniczego w literaturze przedmiotu określane są jako „cechy i elementy środowiska naturalnego (...), które stanowią przedmiot zainteresowania turystów” [Przezbórska, Lira 2011, s. 568].

Województwo lubelskie jest miejscem atrakcyjnym turystycznie i posiada potencjał rozwojowy. Charakteryzuje się zróżnicowanymi elementami, budującymi walory turystyczne tego terenu. Zgodnie z badaniami jakościowymi i ilościowymi realizowanymi w 2018 roku wśród turystów odwiedzających województwo lubelskie, wskazano, że jest to region identyfikowany jako znakomite miejsce do imprez tematycznych, region bezpieczny, czysty i naturalny, region dobrej kuchni, tani i wolny od stereotypów [BIOSTAT 2018]. Jednak w tym miejscu należy wskazać, że walory te nie są w pełni wykorzystywane.

Celem artykułu jest określenie czynników, które wpływają na wybór agroturystyki jako formy wypoczynku.

MATERIAŁ I METODYKA BADAŃ

Do zrealizowania postawionego celu wykorzystano badania ankietowe. Próbę badawczą stanowili mieszkańcy województwa lubelskiego, którzy w ostatnich pięciu latach korzystali z usług agroturystycznych na terenie województwa. Badania prowadzono od marca do maja 2022 roku. Metoda doboru próby do badań była celowa. W wyborze województwa lubelskiego kierowano się tym, że jest to region posiadający znaczący potencjał dla rozwoju agroturystyki. Zgodnie z raportem Lubelskiego Regionalnego Obserwatorium Turystyki, agroturystyka mogłaby być markowym produktem województwa [BIOSTAT 2018]. Dlatego warto pochylić się nad problemem i poszukiwać czynników, które na ten rozwój mogą wpływać.

W badaniu skorzystano z autorskiego kwestionariusza ankiety, zawierającego zarówno pytania zamknięte, jak i otwarte. Badania zrealizowano z wykorzystaniem metody CAWI – Computer-Assisted Web Interview. Jest to metoda, która pozwala na realizację badań w sytuacji, gdy bezpośredni kontakt jest utrudniony, ale również stwarza możliwości badań w przypadku braku środków finansowych. Metoda CAWI jest formą pomiarów ilościowych, w której można uzyskać odpowiedź na stawiane pytania badawcze przez badania za pomocą kwestionariuszy ankietowych udostępnianych w Internecie [Kalinowski, Wyduba 2020]. Badania realizowane z wykorzystaniem tej metody stwarzają możliwość anonimowości respondentów, jednak próba w ten sposób dobrana nie jest reprezentatywna.

Uzyskany materiał empiryczny opracowano metodami statystycznymi z wykorzystaniem pakietu STATISTICA. Analiza statystyczna to wyniki procentowego rozkładu liczebności, natomiast współzależność pomiędzy zmiennymi badano testem niezależności Chi-kwadrat, tau b-Kendalla, a istotność różnic określono przy poziomie $p = 0,005$.

WYNIKI BADAŃ

W przeprowadzonych badaniach ankietowych brało udział 161 osób, z tego większość stanowiły kobiety (76,4%). Średni wiek respondentów kształtował się na poziomie 34,8 lat (odchylenie standardowe 8,49). Minimalny wiek badanych wynosił 24 lata, a maksymalny 62. Badani to głównie osoby pozostające w związkach małżeńskich (blisko 65%) oraz tzw. single (20%). Analizując poziom wykształcenia oraz statut zawodowy badanych, można zaobserwować, że jest to bardzo zróżnicowana grupa. Respondenci to głównie osoby aktywne zawodowo – ponad 80% (42% – zatrudnionych na podstawie umowy o pracę, 18% prowadziło własną działalność gospodarczą, 19% respondentów pracowało na umowie zleceniu/umowie o dzieło, blisko 5% było zatrudnionych w szarej strefie). Pod względem wykształcenia badanych mieszkańców województwa lubelskiego, najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem wyższym magisterskim (6%), natomiast największą – z wykształceniem średnim i policealnym (27%). Osoby z wykształceniem wyższym na poziomie ukończonych studiów pierwszego stopnia stanowiły 24% badanych.

Wykształcenie oraz status zawodowy determinuje poziom osiąganych dochodów, który w wielu przypadkach oddziałuje na destynację wybieraną w trakcie urlopu – co nie oznacza, że jest czynnikiem najważniejszym. Jak pisał w swoim opracowaniu Krzysztof Kwilecki, styl spędzania czasu wolnego zależy w dużej mierze od czynników finansowych i innych, a wzrost zamożności społeczeństwa wpływa na rozwój, m.in. indywidualnego odkrywania świata [Kwilecki 2011]. Wśród uczestników badania dominowały osoby deklarujące średni miesięczny dochód netto na osobę w gospodarstwie domowym na poziomie 1 001-1 500 zł (43%). Dochody na poziomie 1 501-2 000 zł wskazało 20% badanych, a powyżej 2 000 zł – 23% badanych. Pozostali uczestnicy badań zadeklarowali dochody poniżej 1 000 zł.

Formy spędzania czasu wolnego i aktywność w czasie wolnym są niezwykle istotnym elementem stylu życia, ale mają również znaczący wpływ na kształtowanie się ludzkich zachowań oraz zdrowia fizycznego i psychicznego. Definicja czasu wolnego wskazuje, że jest to ta część czasu, która „pozostaje jednostce po pracy, wykonaniu obowiązków domowych i rodzinnych, czynnościach biologicznych (spanie, jedzenie, wydalanie), charakteryzująca się względną dobrowolnością wyboru formy jego spędzania” [Piotrowski 1994]. Czas wolny może być rozpatrywany w różnorodnych kategoriach. Jedną z nich jest

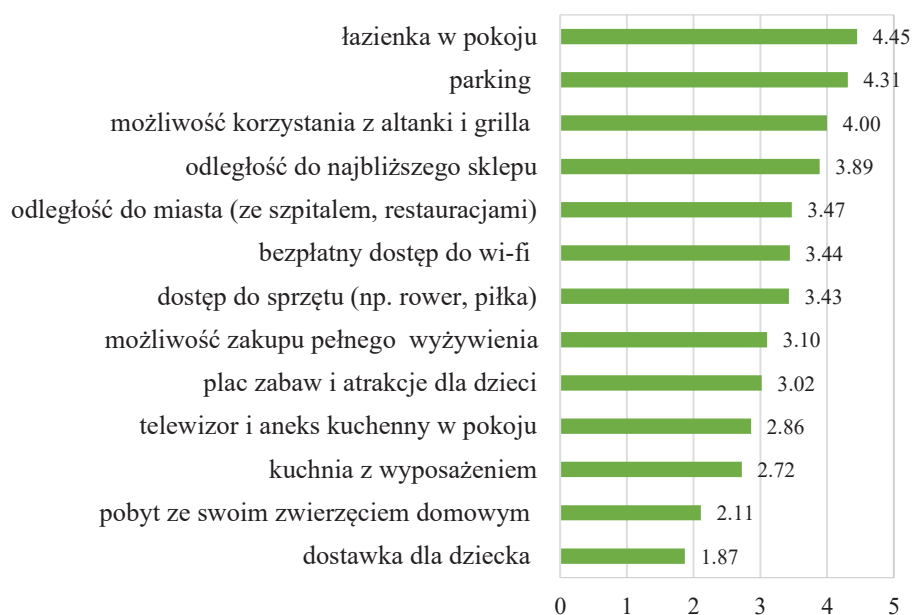
kategoria spędzania czasu urlopu lub okresu wakacyjnego. Ostatnie lata i okres pandemii COVID-19 wymogły samoistnie nowe zachowania związane z formami spędzania czasu wolnego, a także kierunkami wyjazdów. Przez cały okres pandemii, m.in. władze krajowe i Komisja Europejska rekomendowały wprowadzanie ograniczeń związanych z wyjazdami, w celu ograniczenia rozprzestrzeniania się wirusa. Badania przeprowadzone dla Polskiej Organizacji Turystycznej w 2020 roku wskazały, że zdecydowana większość respondentów planowała wypoczynek w kraju (82%). Również zmniejszeniu uległ dystans wyjazdów – 2/3 pytanym planowało wyjazd powyżej 200 km, a pozostali w regionie zamieszkania [POT 2020]. Takie zachowanie pozwala sądzić, że turystyka krajowa nabiera nowego znaczenia. W badanej grupie można było również dostrzec tego rodzaju trend, gdyż jedynie 18% badanych w ostatnim roku korzystało z wyjazdów zagranicznych.

Podjmując decyzję dotyczącą zakwaterowania, turyści uwzględniają wiele różnorodnych czynników. Badani respondenci oceniali ważność trzynastu zróżnicowanych cech, mogących mieć wpływ na podjęcie decyzji związanej z zakwaterowaniem, a przez to także wyborem formy wypoczynku w poszczególnych miejscach. Oceniali je w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało zdecydowany brak wpływu, a 5 – zdecydowany wpływ.

Pierwszym z czynników, który został najwyżej oceniony przez badanych to warunki sanitarne. Komfort wynikający z korzystania z łazienki umieszczonej w pokoju oceniono na 4,45 (odchylenie standardowe 0,89). Na ważność wyposażenia pokoiów agroturystycznych w łazienki wskazują też wyniki zawarte w raporcie pt. „Agroturystyka na nowo”, przygotowanym na zlecenie Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich – Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie. Badaniom poddano wówczas 800 osób [KSOW 2020].

Z uwagi na to, że duża liczba respondentów posiadała samochód osobowy² [GUS 2022], w opinii badanych udostępnienie parkingu miało znaczenie przy podejmowaniu decyzji o zakwaterowaniu (średnia 4,31; odchylenie standardowe 1,13). Kolejną, wysoko ocenianą cechą była możliwość korzystania z takich udogodnień, jak altanka i miejsce na grilla (rysunek 1). Średnia ocena ważności tego czynnika wynosiła 4,0 (odchylenie standardowe 0,53). Jak wskazują wyniki badań prowadzonych przez Michała Romana oraz Arkadiusza Niedziółkę, np. w gospodarstwach agroturystycznych województwa podlaskiego jedynie 26,2% badanych gospodarstw miało wyodrębnione w tym celu miejsce [Roman, Niedziółka 2017]. Wydaje się, że taki element infrastruktury powinien być zapewniony we wszystkich miejscach świadczących usługi z zakresu nie tylko agroturystyki, ale również szeroko rozumianej turystyki. Jest to element niewiązany się z istotnymi kosztami ponoszonymi na jego powstanie.

² Zgodnie z danymi GUS, pochodzącymi z badania budżetów gospodarstw domowych w 2021 roku, 83% gospodarstw domowych na wsi posiadała samochód osobowy, w mieście zaś – 67,1%.

Rysunek 1. Średnia ocena ważności poszczególnych czynników na decyzje związane z zakwaterowaniem

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Kolejną grupą czynników wpływających na decyzje związane z wybieraną formą zakwaterowania, a tym samym formą wypoczynku, są możliwości aktywnego wypoczynku. W opinii badanych możliwość dostępu do sprzętu rekreacyjnego (rower, piłka) była wysoko oceniona jako czynnik wpływający na podejmowaną decyzję. Z badań zrealizowanych przez Katarzynę Łukasiewicz i zespół badaczy wynika, że 38% respondentów podejmowało decyzję o wyborze agroturystyki, jeżeli jednym z elementów wyposażenia był dostęp do sprzętu umożliwiającego uprawianie sportu [Łukasiewicz i in. 2018].

Poszukując czynników mających wpływ na subiektywną ocenę znaczenia poszczególnych cech oferowanego zakwaterowania, można stwierdzić, że nie występują istotne statystycznie zależności pomiędzy poszczególnymi cechami a poziomem średnich miesięcznych dochodów na osobę w gospodarstwie domowym. Można wnioskować również o braku istotnych statystycznie zależności w odniesieniu do płci i badanych cech miejsca zakwaterowania (poza jednym przypadkiem). Można stwierdzić jedynie istotne statystycznie różnice pomiędzy płcią badanych a ważnością dostępu do kuchni i jej wyposażenia (chi-kwadrat 10,437; poziom istotności 0,034). Przyjmuje się, że to

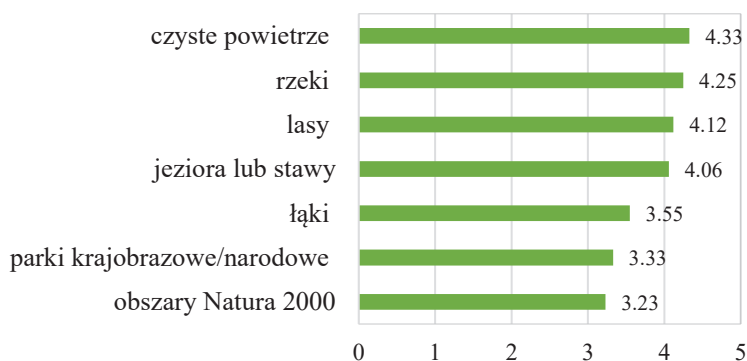
kobiety są głównie odpowiedzialne za przygotowywanie posiłków i z uwagi na to, w ich opinii średnia ocena tego czynnika była wyższa w porównaniu z badanymi mężczyznami (odpowiednio 2,91 i 2,26; odchylenie standardowe 1,10 i 1,10).

Cechą społeczno-demograficzną, która w istotny sposób nie wpływała w większości przypadków na ocenę ważności poszczególnych elementów zapewnianych w miejscu zakwaterowania, było miejsce zamieszkania. Jedynie w przypadku stworzenia warunków komfortowego wypoczynku na zewnątrz, takich jak altanka i specjalne miejsce na grilla, wystąpiła istotna statystycznie zależność (chi-kwadrat 40,491; poziom istotności 0,019). Zdecydowanie wyższa średnia ocena ważności tej cechy wystąpiła wśród respondentów mieszkających w większych miejscowościach i miastach. Dodatkowo warto zaznaczyć, że powyżej średniej oceny był także bezpłatny dostęp do Internetu. Cecha ta była istotna statystycznie w powiązaniu z poziomem wykształcenia (tau b-Kendalla 0,186, poziom istotności $p = 0,034$) oraz statusem zawodowym (chi-kwadrat 29,760, poziom istotności 0,003).

Jak wskazują powyższe analizy, czynnikami, które wpływają na wybór miejsca zakwaterowania były inne zmienne poza badanymi. Wskazuje to na potrzebę dalszych badań w tym zakresie.

Inną kategorią czynników wpływających na decyzję w zakresie wyboru formy wypoczynku i zakwaterowania są uwarunkowania środowiskowe. Jak wskazuje Monika Wojcieszak, stanowią one jedną z grup walorów tworzących potencjał możliwości rozwoju usług agroturystycznych [Wojcieszak 2016]. Jak wspomniano, obszar województwa lubelskiego jest terenem stwarzającym zarówno warunki środowiskowe, jak i kulturowe. Badani turyści oceniali wpływ występowania siedmiu wybranych elementów środowiska na decyzje dotyczącą wyboru miejsca wypoczynku. Wybór elementów poddanych ocenie był oparty m.in. o dokonaną przez Grzegorza Gołębskiego analizę cech charakteryzujących walory turystyczne związane ze środowiskiem przyrodniczym. Wymieniał on: lasy, łąki i pastwiska, rzeki, jeziora oraz obszary chronione [Gołębski 1999]. Badani respondenci dokonywali oceny elementów w skali od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało zdecydowanie brak wpływu, a 5 zdecydowanie duży wpływ. W opinii respondentów największe znaczenie miało czyste powietrze – średnia ocena 4,33 (odchylenie standardowe 0,87). Badania wielu autorów wskazują na to, że turyści w dużej części zwracają uwagę na jakość powietrza. Piszą o tym m.in. Agata Kobyłka i Bogusław Sawicki [2016], Irena Ozimek z zespołem [2019] oraz wielu innych badaczy.

Również wysoko oceniono występowanie miejsc stwarzających warunki do wypoczynku, takich jak rzeki, lasy, jeziora i stawy. Średnia ocena wpływu ich występowania na decyzje turystów korzystających z usług agroturystycznych wynosiła powyżej 4 (rysunek 2). Wskazuje to, że poza korzystnymi warunkami zakwaterowania, równie ważnym elementem jest możliwość korzystania z walorów, jakie stwarza

Rysunek 2. Średnia ocena ważności poszczególnych walorów przyrodniczych, wpływających na decyzję o wyjeździe do gospodarstwa agroturystycznego w województwie lubelskim

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

środowisko. Badania przeprowadzone przez Annę Bannach na grupie 896 klientów, dokonujących oceny gospodarstw agroturystycznych na portalu TripAdvisor, wskazały, że turyści zdecydowanie chętniej wybierają gospodarstwa, w których dominują walory przyrodnicze [Bannach 2021].

Występowanie lasów, dostępu do rzek i jezior, jest również bardzo istotne, z uwagi na formy aktywności najchętniej podejmowane przez badanych. Wśród wskazywanych najczęściej wymieniano sporty wodne, takie jak kajakarstwo i rowerki wodne – 27,3% respondentów. Inną, równie często wskazywaną formą aktywności były spacery po lesie – prawie co trzeci badany udzielił takiej odpowiedzi. Z uwagi na to, że najczęściej wskazywanymi formami aktywności były dwie wymienione powyżej, nie zaskakuje fakt wysokiej średniej oceny wpływu poszczególnych walorów na decyzję o wyborze miejsca odpoczynku. Zdecydowanie niżej oceniono ważność występowania parków krajobrazowych i narodowych. Można przypuszczać, że walory te stanowią mniejsze zainteresowanie, z uwagi na to, że na ich obszarach realizacja niektórych form aktywności turystycznej jest zabroniona lub też niemożliwa.

Odpoczynek w gospodarstwie agroturystycznym wiąże się z dodatkowymi aktywnościami, z którymi mogą zapoznać się turyści i z których mogą skorzystać. Często są to formy nieznanne lub też takie, które są niedostępne w codziennych warunkach. Można je pogrupować w kategorii prac związanych z prowadzonym gospodarstwem domowym i rolnym oraz inne atrakcje turystyczne (np. spływy kajakowe, warsztaty). Wiele tych aktywności w sposób bezpośredni lub pośredni powiązana jest z walorami środowiskowymi otoczenia gospodarstwa agroturystycznego.

Uzyskany materiał badawczy można analizować w dwojaki sposób: po pierwsze, badając poziom zainteresowania aktywnościami oferowanymi w gospodarstwie, po drugie, analizując samą ofertę gospodarstw agroturystycznych. Zdecydowanie największym zainteresowaniem turystów spośród wszystkich prac w gospodarstwie rolnym cieszyły się karmienie zwierząt (84,5% badanych korzystało) i praca w ogrodzie (77% badanych korzystało). Dużym zainteresowaniem cieszyło się wspólne gotowanie i łowienie ryb (Tabela 1).

W grupie innych form spędzania czasu w trakcie wypoczynku blisko 80% badanych uczestniczyło w spływach kajakowych, a połowa badanych wskazała kurs garncarstwa (Tabela 1). O ile w przypadku korzystania lub też nie z oferowanych form aktywności najistotniejsze jest to, że występuje ona w ofercie, o tyle w drugim badanym aspekcie należy zwrócić uwagę, że duża część atrakcji, o jakie pytani byli respondenci, nie znalazła się w ofercie gospodarstw. Niektóre z tych form związane są z ponoszonym nakładem pracy lub nakładem finansowym związanym z zatrudnieniem dodatkowej osoby do jego realizacji (np. kurs fotografii, florystyki). Może to stanowić znaczące wyzwanie dla prowadzących gospodarstwo. Jednak w niektórych przypadkach niewprowadzanie poszczególnych atrakcji może wiązać się z brakiem wiedzy o potrzebach turystów (np. wspólne gotowanie, praca przy żniwach).

Równie ważnym aspektem w kontekście oferowanych turystom form spędzania czasu, jest możliwość obcowania ze zwierzętami. Badania zrealizowane przez Magdalenę Jaszewską oraz Stanisława Mintę wskazują, że posiadanie w gospodarstwie agroturystycznym takich zwierząt, jak: konie, kozy, owce, alpaki i strusie podnosi atrakcyjność gospodarstwa [Jaszewska, Minta 2017]. Badani turyści wskazali, że najczęściej występującymi zwierzętami w gospodarstwie były psy (88,8%), kury (82,6%), owce (81%) i krowy (72,7%). Co trzeci respondent odpoczywał w gospodarstwie posiadającym króliki, kaczki i konie. Zróżnicowanie posiadanego inwentarza żywego stwarza konkretne możliwości kreowania atrakcji, mogących stanowić element konkurencyjny danego gospodarstwa agroturystycznego. Od oferty tego rodzaju zależy również poziom zadowolenia turystów z pobytu w gospodarstwie. Średni poziom zadowolenia z pobytu w gospodarstwie agroturystycznym wśród badanych turystów wynosił 3,93, przy odchyleniu standardowym 0,95 (wykorzystano pięciostopniową skalę oceny od 1 do 5, gdzie 1 oznaczało zdecydowanie negatywną ocenę, a 5 zdecydowanie pozytywną). Wśród respondentów, którzy negatywnie ocenili swój pobyt w gospodarstwie, głównie przewijały się głosy wskazujące na niewielką liczbę atrakcji, zarówno dla dzieci, jak i osób dorosłych, oraz słabą organizację czasu przez gospodarzy. W przypadku odmiennego zdania pojawiały się opinie związane z możliwością poznania pracy w gospodarstwie, zajmowania się zwierzętami, uczestnictwa w kursach i warsztatach.

Tabela 1. Atrakcje oferowane w gospodarstwie agroturystycznym, w którym wypoczywali respondenci

Atrakcje	Odsetek odpowiedzi [%]			
	korzystałem/ korzystałam	nie korzystałem/ nie korzystałam	nie występowała taka atrakcja	gdyby była, skorzystałbym/ skorzystałabym
Gospodarstwo rolne i gospodarstwo domowe				
Karmienie zwierząt	84,5	13,0	1,9	0,6
Praca w ogrodzie	77,0	22,4	0,6	0,0
Grzybobranie	62,1	16,1	13,7	8,1
Gotowanie z gospodarzem lub kołem gospodyń wiejskich	55,9	20,5	19,9	3,7
Łowienie ryb	43,5	37,3	16,1	3,1
Koszenie trawy	38,5	45,3	14,3	1,9
Wykonywanie huśtawki, krzesła z drewna	28,6	8,1	30,4	32,9
Przygotowywanie paszy dla zwierząt	28,0	39,1	31,1	1,8
Praca w sadzie	27,3	27,3	41,7	3,7
Rąbanie drzewa	24,2	57,8	16,1	1,9
Nauka łowienia ryb	18,0	32,9	41,6	7,5
Praca przy żniwach	11,8	45,3	41,7	1,2
Ścinanie drzew w lesie	7,5	47,2	42,8	2,5
Pomoc przy naprawie maszyn rolniczych	6,3	16,1	68,9	8,7
Kurs spawania	8,1	19,9	67,1	4,9
Inne atrakcje				
Spływ kajakowy	77,6	12,4	3,7	6,3
Kurs garncarstwa	50,9	21,1	25,5	2,5
Zajęcia sportowe (joga, zumba, <i>nordic walking</i> , taniec towarzyski itp.)	32,9	11,8	33,5	21,8
Kurs fotograficzny	23,6	23	47,8	5,6
Kurs florystyki	21,1	10,6	48,4	19,9
Kurs malarstwa	16,8	35,4	41,0	6,8
Kurs szydełkowania	11,8	7,5	45,3	35,4

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań

Oceny i identyfikacji luk jakościowych gospodarstw agroturystycznych makroregionu Polski Wschodniej dokonał zespół Julii Wojciechowskiej-Solis. Badacze, wykorzystując metodę Sevqual dokonali oceny kryteriów jakościowych i ważności świadczonych usług agroturystycznych w grupach kryteriów: materialna obudowa usługi, niezawodność usługi, reagowanie, pewność i przystępność usługi. Uzyskane przez nich wyniki wskazują, że właściciele gospodarstw agroturystycznych w Polsce Wschodniej powinni dążyć do poprawy jakości oferowanych usług [Wojciechowska-Solis i in. 2021]. Badania Julii Wojciechowskiej-Solis i zespołu, a także wyniki prezentowane w opracowaniu (pomimo ich przyczynkowego charakteru) wskazują, że należy badać i identyfikować problemy związane z rozwojem wysokiej jakości usług agroturystycznych. Uzyskiwane wyniki mogą stanowić podstawę do wdrażania nowych rozwiązań w gospodarstwach.

Podstawą budowania przewagi konkurencyjnej poszczególnych gospodarstw agroturystycznych jest informacja o ich istnieniu i ofercie. Uzyskane wyniki wskazują na brak pełnej informacji o gospodarstwach na ich stronach internetowych i portalach noclegowych. Są to główne źródła, z jakich respondenci uzyskali informację na temat gospodarstwa (odpowiednio 36,0 i 38%). Jednak najbardziej popularnym źródłem poszukiwania informacji o miejscu wypoczynku jest Facebook. Ponad 40% biorących udział w badaniu wskazało, że na tym profilu uzyskało informacje o gospodarstwie agroturystycznym.

PODSUMOWANIE

Zmiany zachodzące w otaczającej nas rzeczywistości wpływają na zmiany związane z podejściem do wypoczynku i wykorzystywanych form turystyki. Przykładem jest np. wzrost znaczenia mieszkań turystycznych w okresie pandemii i obecnie [Adamiak 2022], jak również wybieranie form turystyki wiejskiej oraz wzrost możliwości rozwoju agroturystyki [Wojcieszak-Zbierska 2020].

Uzyskane wyniki badań pozwalają stwierdzić, że występuje wiele różnorodnych czynników wpływających na decyzję konsumentów związaną z wyborem agroturystyki jako formy wypoczynku. Wśród nich istotne są walory środowiska przyrodniczego, ale również aspekty związane z zakwaterowaniem. Jednak dalsza analiza oferty, którą posiadają gospodarstwa, wskazuje na niepełne wykorzystanie możliwości, jakie stwarza otoczenie. Na to również wskazują badani turyści, którzy dostrzegają braki w oferowanych w gospodarstwach produktach turystycznych. Dlatego warto zauważyć, że gospodarstwa agroturystyczne są obszarem badań wielu naukowców, jednak jak wskazują np. autorzy raportu „Stan i perspektywy rozwoju turystyki w województwie podlaskim”, jest to zagadnienie, które powinno być dogłębnie analizowane i poznawane, tak aby wpływać na rozwój tego obszaru [Ziółkowski 2020]. Wyniki badań wskazują,

że niezbędne jest podejmowanie działań ogólnych, pozwalających na budowanie systemu wsparcia, zarówno dla obszaru agroturystyki, jak i całej turystyki wiejskiej, tak aby można było w zdecydowanie większym stopniu wykorzystywać możliwości, które występują. Przeprowadzone badania pozwalają sformułować wniosek, że istnieje potrzeba dalszych badań w tym obszarze, a otrzymywane wyniki związane z analizą czynników determinujących decyzje konsumentów, powinny być przekazywane właścicielom gospodarstw oraz jednostkom samorządowym.

BIBLIOGRAFIA

- Adamiak Czesław. 2022. Najem krótkoterminowy w Polsce w czasie pandemii COVID-19 (Short-term rental in Poland during the Covid-19 pandemic). *Czasopismo Geograficzne* 93 (1): 9-32. DOI: 10.12657/czageo-93-01.
- Bannach Anna. 2021. Gospodarstwa agroturystyczne w świetle opinii użytkowników TripAdvisora – cechy determinujące ocenę obiektów (Agritourism farms in the light of opinions posted on TripAdvisor – determinants of farms' evaluation). *Studia Periegetica* 2 (34): 103-120. DOI: 10.5604/01.3001.0015.2588.
- BIOSTAT. 2018. *Lubelskie Regionalne Obserwatorium Turystyczne. Raport końcowy* (Lublin Regional Tourist Observatory. Final report), https://www.lubelskie.pl/file/2019/12/Lubelskie_Regionalne_Obserwatorium_Turystyczne.pdf, access: 07.09.2022.
- GUS (Central Statistical Office). 2022. *Sytuacja gospodarstw domowych w 2021 r. w świetle badania budżetów gospodarstw domowych* (The situation of households in 2021 in the light of the household budget survey), <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/sytuacja-gospodarstw-domowych-w-2021-r-w-swietle-badania-budzetow-gospodarstw-domowych,3,21.html>, access: 07.09.2022.
- Gołębski Grzegorz (ed.). 1999. *Regionalne aspekty rozwoju turystyki* (Regional aspects of tourism development). Warszawa, Poznań: PWN.
- Jaszewska Magdalena, Stanisław Minta. 2017. Chów zwierząt w gospodarstwie agroturystycznym jako element zwiększający jego atrakcyjność. [W] *Agroturystyka w teorii i praktyce* (Animal breeding on an agritourism farm as an element increasing its attractiveness. [In] *Agrotourism in theory and practice*), ed. Jarosław Uglis, Anna Jęczmyk, 183-184. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego w Poznaniu.
- Kalinowski Sławomir, Weronika Wyduba. 2020. *Moja sytuacja w okresie koronawirusa. Raport z badań* (My situation during the coronavirus period. Research report). Warszawa: IRWiR PAN, <https://www.irwirpan.waw.pl/index.php/offer/show/732/publikacje/moja-sytuacja-w-okresie-koronawirusa-raport-z-badan/publikacje/moja-sytuacja-w-okresie-koronawirusa-raport-z-badan>, access: 07.09.2022.

- Kobyłka Agata, Bogusław Sawicki. 2016. Uwarunkowania rozwoju agroturystyki na obszarach parków krajobrazowych województwa lubelskiego (Conditions for agrotourism development in areas of landscape parks in Lublin Voivodeship). *Ekonomia i Środowisko* 1 (56): 208-222.
- Kosmaczewska Joanna. 2013. *Turystyka jako czynnik rozwoju obszarów wiejskich* (Tourism as a factor of rural development). Poznań: Bogucki Wydawnictwo Naukowe Poznań.
- KSOW (Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich, National Rural Network). 2020. *Agroturystyka na nowo. Raport top line* (Agritourism afresh. Top line report), https://ksow.pl/files/portal/Publikacje/ABM_CDR_AGROTURYSTYKA_TOP_LINE_KONCOWY_bez_abm.pdf, access 20.11.2022.
- Kwilecki Krzysztof. 2011. *Rozważania o czasie wolnym. Wybrane zagadnienia* (Considerations about free time. Selected issues). Katowice: Wydawnictwo GWSH, https://depot.ceon.pl/bitstream/handle/123456789/4233/GWSH_rozwazanie_calosc_dd_320x450-1.pdf?sequence=1&isAllowed=y, access: 07.09.2022.
- Łukasiewicz Katarzyna, Stanisław Bagiński, Anna Grontkowska. 2018. Uwarunkowania wyboru agroturystyki jako formy wypoczynku przez mieszkańców miast (Conditions of agritourism's selection as a form of relaxation of the city residents). *Roczniki Naukowe Ekonomii Rolnictwa i Rozwoju Obszarów Wiejskich* 105 (2): 122-129. DOI: 10.22630/RNR.2018.105.2.21.
- Mitura Teresa, Małgorzata Buczek-Kowalik. 2016. Zróżnicowanie oferty agroturystycznej w województwie podkarpackim. [W] *Turystyka wiejska zagadnienia przyrodnicze i kulturowe* (Diversification of the agritourism offer in the Podkarpackie Voivodeship. [In] Rural tourism – natural and cultural issues), ed. Sylwia Graja-Zwolińska, Aleksandra Spychała, Krzysztof Kasprzak, 42-52. Poznań: Wydawnictwo Wieś Jutra.
- Niewiadomski Kazimierz. 2010. Agroturystyka a turystyka – ze szczególnym uwzględnieniem relacji do przestrzeni wiejskiej na przykładzie obszaru woj. podlaskiego (Agritourism vs tourism – with special focus on the relation to rural areas on the example of the Podlaskie Voivodeship). *Zeszyty Naukowe Polityki Europejskie Finanse i Marketing* 3 (52): 456-467.
- Ozimek Irena, Katarzyna Gralak, Iwona Pomianek. 2019. *Atrakcyjność turystyczna województw w Polsce – wybrane aspekty* (Tourist attractiveness of voivodeships in Poland – selected aspects). Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Piotrowski Marcin. 1994. *Poza pracą. Studium wybranych zagadnień czasu uwolnionego mieszkańców współczesnej wsi* (Outside of work. A study of selected issues of the free time of the inhabitants of contemporary villages). Łódź: Wydawnictwo UŁ.
- POT (Polska Organizacja Turystyczna, Polish Tourist Organization). 2020. *Plany wakacyjne Polaków 2020* (Holiday plans for Poles 2020), <https://www.pot.gov.pl/attachments/article/1804/Plany%20wakacyjne%20Polak%C3%B3w%202020%20ost.pdf>, access: 07.09.2022.

- Przezbórska Lucyna, Jarosław Lira. 2011. Walory środowiska przyrodniczego jako czynnik rozwoju turystyki wiejskiej w Polsce (Natural environment values as a determinant of rural tourism development in Poland). *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* 166: 568-579.
- Roman Michał, Arkadiusz Niedziółka. 2017. *Agroturystyka jako forma przedsiębiorczości na obszarach wiejskich* (Agritourism as a form of entrepreneurship in rural areas). Warszawa: Wydawnictwo SGGW.
- Uglis Jarosław, Anna Jęczmyk. 2015. **Agroturystyka jako faktor zrównoważonego rozwoju** (Agritourism as a sustainable development factor). *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* 379: 57-66. DOI: 10.15611/pn.2015.379.05.
- Uglis Jarosław, Anna Jęczmyk, Jan Zawadka, Monika Małgorzata Wojcieszak-Zbierska, Marcin Pszczoła. 2022. Impact of the COVID-19 pandemic on tourist plans: a case study from Poland. *Current Issues in Tourism* 25 (3): 405-420. DOI: 10.1080/13683500.2021.1960803.
- Wojciechowska-Solis Julia, Magdalena Śmigłak-Krajewska, Sławomir Kalinowski. 2021. Ocena jakości usług gospodarstw agroturystycznych przy wykorzystaniu metody Servqual (Evaluation of service quality of agritourism businesses using the servqual method). *Więś i Rolnictwo* 3 (192): 97-123. DOI: 10.53098/wir032021/04.
- Wojcieszak Monika. 2016. *Zróżnicowanie walorów przyrodniczych na wybranych obszarach metropolitalnych Polski. Cz. I* (Differentiation of natural values in selected metropolitan areas of Poland. Part I). Poznań: Uniwersytet Przyrodniczy w Poznaniu.
- Wojcieszak-Zbierska Monika Małgorzata, Anna Jęczmyk, Jan Zawadka, Jarosław Uglis. 2020. Agritourism in the era of the Coronavirus (COVID-19): A rapid assessment from Poland. *Agriculture* 10 (9): 397. DOI: 10.3390/agriculture10090397.
- Ziółkowski Romuald (ed.). 2020. *Stan i perspektywy rozwoju turystyki w województwie podlaskim* (The condition and prospects for the development of tourism in Podlaskie Voivodeship). Białystok: Podlaska Regionalna Organizacja Turystyczna.

FACTORS FOR THE DEVELOPMENT OF AGROTOURISM
IN THE OPINION OF TOURISTS ON THE EXAMPLE
OF THE LUBELSKIE VOIVODESHIP

Key words: tourist, agritourism, rural tourism, rural areas, environmental assets,
Lubelskie Voivodeship

ABSTRACT

The aim of the article is to define the factors that influence the choice of agritourism as a form of recreation. One of these factors may be the natural environment and its surroundings, which constitute an important element in the development of individual territorial areas. They also create opportunities for the development of individual forms of agricultural and non-agricultural activity in individual regions. The Lubelskie Voivodeship is a particularly interesting area for research related to the development of agritourism and analyzes related to this issue, both due to its territorial location and values related to its individual areas, resulting from much less industrialization, as well as significant agricultural areas. In order to achieve the set goal, a questionnaire study was used with the use of the proprietary questionnaire. The research sample consisted of the inhabitants of the Lubelskie Voivodeship, who used agritourism services in the voivodeship in the last five years. The research was carried out in the period from March to May 2022 using the CAWI method. The obtained empirical material was developed using statistical methods with the use of the STATISTICA package for this purpose. The obtained research results indicated that one of the factors influencing decisions related to the form of activity are environmental values. A number of other important conditions include sanitary conditions and leisure infrastructure (e.g. access to a barbecue, sports equipment). The analysis of the results shows that agritourism farms do not fully use the opportunities created by their environmental surroundings and their resources.

AUTHORS

AGNIESZKA SIEDLECKA, DR HAB. PROF. ABNS

ORCID: 0000-0002-1853-0590

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska
95/97 Sidorska St., 21-500 Biała Podlaska, Poland
e-mail: a.siedlecka@dud.akademiabialska.pl

KAROLINA ZIELNIK, MSC

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska
95/97 Sidorska St., 21-500 Biała Podlaska, Poland
e-mail: karoliina14031998@wp.pl

Proposed citation of the article:

Siedlecka Agnieszka, Karolina Zielnik. 2022. Czynniki rozwoju agroturystyki w opinii turystów na przykładzie województwa lubelskiego. *Annals PAAAE XXIV* (4): 169-183.